EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

DRUGI ODJEL

PREDMET TRESKAVICA protiv HRVATSKE

(Zahtjev br. 32036/13)

PRESUDA

STRASBOURG

12. siječnja 2016.

Ova će presuda postati konačna pod okolnostima utvrđenima u članku 44. stavku 2. Konvencije. Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

U predmetu Treskavica protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Drugi odjel), zasjedajući u Vijeću u sastavu:

Işıl Karakaş, *Predsjednica,*
Nebojša Vučinić,
Helen Keller,
Ksenija Turković,
Egidijus Kūris,
Robert Spano,
Stéphanie Mourou-Vikström, *suci,*
i Stanley Naismith, *Tajnik odjela,*

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 8. prosinca 2015. godine,

donosi sljedeću presudu koja je usvojena tog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovome predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 32036/13) protiv Republike Hrvatske koji su tri hrvatske državljanke gđa Draginja Treskavica („prva podnositeljica”), gđa Nataša Treskavica („druga podnositeljica”) i gđa Valentina Treskavica („treća podnositeljica”) podnijele Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija”) dana 18. travnja 2013. godine.

2. Podnositeljice zahtjeva zastupao je g. H. Alajbeg, odvjetnik iz Splita. Hrvatsku Vladu („Vlada”) zastupala je njezina zastupnica gđa Š. Stažnik.

3. Podnositeljice zahtjeva su posebice tvrdile da je istraga o smrti njihovog oca odnosno muža, J.T., bila neučinkovita i da nije uzela u obzir da je on ubijen samo zbog svoje srpske etničke pripadnosti.

4. Dana 10. travnja 2014. godine Vlada je obaviještena o prigovorima temeljem postupovnog aspekta članaka 2. i 14. Konvencije te o prigovorima temeljem članka 6. stavka 1. i članka 13. Konvencije, a ostatak zahtjeva proglašen je nedopuštenim.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

5. Podnositeljice zahtjeva rođene su 1943., 1975. odnosno 1969. godine i žive u Londonu, Ujedinjeno Kraljevstvo.

A. Pozadina predmeta

6. Tijekom 1991. i 1992. godine srpske paravojne snage preuzele su kontrolu nad otprilike jednom trećinom teritorija Hrvatske i proglasile „Srpsku autonomnu oblast Krajina“ (u daljnjem tekstu „Krajina“). Početkom kolovoza 1995. godine hrvatske su vlasti najavile svoju namjeru provođenja vojne akcije s ciljem vraćanja kontrole nad Krajinom. Operacija je dobila kodni naziv „Oluja“ i trajala je od 4. do 7. kolovoza 1995. godine. Prije vojne akcije velika većina stanovništva Krajine pobjegla je iz Hrvatske. Većina njih otišla je u Bosnu i Hercegovinu te također u Srbiju. Neki od njih vratili su se u Hrvatsku nakon rata. Broj ljudi koji su pobjegli procjenjuje se na između 100.000 i 150.000.

7. Hrvatska je ratificirala Konvenciju 5. studenoga 1997. godine.

B. Ubojstvo srodnika podnositeljica zahtjeva i naknadna istraga

8. Iz dokumenata koje su stranke podnijele razvidne su sljedeće činjenice.

9. Podnositeljice zahtjeva živjele su u Kninu, unutar teritorija Krajine. Tijekom operacije Oluja hrvatska vojska granatirala je grad Knin. Tijekom granatiranja, podnositeljice zahtjeva sakrile su se u podrum svoje zgrade. J.T. je pronađen mrtav u blizini benzinske postaje u Kninu nakon jednog od napada granatama. Kako se čini, on je bio sahranjen na groblju u Kninu.

10. Dana 25. travnja 2001. godine tijekom ekshumacije na „Novom groblju“ u Kninu, prva podnositeljica obratila se policiji i rekla da je njezin suprug, J.T., pokopan na tom groblju. Policijska uprava šibensko-kninska, Policijska postaja Knin potom je ispitala prvu podnositeljicu o okolnostima smrti njezina supruga. Izjavila je da je njezin muž umro 5. kolovoza 1995. godine u blizini benzinske postaje u Kninu. S obzirom da je Knin bio pod artiljerijskim napadom, prva podnositeljica pretpostavlja da je njezin suprug poginuo od granate. Nadalje je izjavila da je vidjela mrtvo tijelo svoga supruga kako leži na pločniku u blizini naprijed navedene benzinske postaje. Dala je detaljan opis njegovog izgleda i odjeće koju je nosio. Pripadnici Hrvatske vojske pojavili su se na mjestu zločina i odveli prvu podnositeljicu u logor UNPROFOR-a (Zaštitne snage Ujedinjenih Naroda)

CIKLOPEA

u Kninu. Ona nije dobila nikakva nova saznanja o tome gdje se nalazi tijelo njezina muža. Pretpostavila je da je on pokopan na groblju u Kninu.

11. Brojni posmrtni ostaci ekshumirani su tijekom svibnja i lipnja 2001. godine na groblju u Kninu. Postupak je proveden pod pokroviteljstvom Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju i Županijskog državnog odvjetništva u Šibeniku. Nakon što su ekshumirani, posmrtni ostaci su ispitani u Zavodu za sudsku medicinu i kriminalistiku u Zagrebu, ali posmrtni ostaci J.T. nisu identificirani u to vrijeme. Dana 20. lipnja 2001. godine Međunarodni kazneni sud za bivšu Jugoslaviju izdao je obdukcijski nalaz u kojem je zaključeno da je vjerojatni uzrok smrti posmrtnih ostataka koji su identificirani tek 2010. godine kao oni koji pripadaju J.T. bio prostrijelna rana u vrat.

12. Dana 26. studenoga 2001. godine Policijska postaja Knin dostavila je Odjelu kriminalističke policije Policijske uprave šibensko-kninske svoje službene zabilješke o razgovorima koje je obavila s obiteljima ubijenih tijekom i nakon operacije Oluja. Naprijed navedeni razgovor s prvom podnositeljicom također je dostavljen.

13. Dana 28. studenoga 2003. godine Zavod za sudsku medicinu i kriminalistiku u Zagrebu izvukao je genotip iz posmrtnih ostataka J.T. i usporedio ga s uzorcima DNK iz svoje baze podataka. Međutim, nije uspio pronaći podudarnost i nije mogao utvrditi identitet posmrtnih ostataka.

14. Nakon što su podnositeljice zahtjeva 26. veljače 2007. godine Državnom odvjetništvu podnijele zahtjev za naknadu štete u vezi s ubojstvom J.T. (vidi stavak 25. u daljnjem tekstu), kninska policija otvorila je istragu o okolnostima njegove smrti.

15. Dana 5. prosinca 2007. godine Policijska postaja Knin ispitala je M.T., koja je izjavila da joj je prva podnositeljica ispričala o događajima u Kninu tijekom operacije Oluje i o smrti njezina supruga, J.T. Nije imala dodatne korisne informacije.

16. Dana 13. veljače 2008. godine Odjel kriminalističke policije Policijske uprave šibensko-kninske ispitao je Lj.M. Ona je opisala događaje od 5. kolovoza 1995. kako slijedi. Tijekom artiljerijskog napada na Knin ona i njezina obitelj sakrili su se u podrum. Nakon napada su napustili podrum. Hrvatska vojska odvela je civile u salon namještaja, odakle su odvedeni u vojarnu poznatu kao „južni logor“. Prva i druga podnositeljica također su se nalazile u toj skupini civila. Kako su prolazili kroz Knin, svjedokinja je vidjela mrtvo tijelo J.T. Bio je odjeven u civilnu odjeću i nije imao vidljivih ozljeda. Lj.M. je navela da se ne sjeća da je vidjela J.T. kako nosi vojnu uniformu Republike Srpske Krajine. Izjavu Lj.M. potvrdila je njezina svekrva, Z.M.

17. Dana 19. veljače 2008. godine Odjel kriminalističke policije Policijske uprave šibensko-kninske ispitao je I.M., susjedu obitelji Treskavica. Ona je izjavila da J.T. nije bio član vojske ili policije Republike Srpske Krajine i da ga nikada nije vidjela kako nosi vojnu uniformu.

CIKLOPEA

Tijekom operacije Oluja njezina obitelj i obitelj Treskavica skrivale su se u podrumu njihove stambene zgrade. J.T. je povremeno dolazio u podrum, ali u tom se trenutku nije nalazio ondje. I.M. ga je posljednji put vidjela živog 5. kolovoza 1995. godine, između 10 i 11 sati ujutro. Nakon što su oni svi napustili podrum, vidjela je mrtvo tijelo J.T. kako leži na ulici. Nije imala više informacija.

18. Dana 20. veljače 2008. godine Odjel kriminalističke policije Policijske uprave šibensko-kninske obavijestio je Županijsko državno odvjetništvo u Šibeniku da predmet još nije prijavljen i da nije uspio utvrditi je li J.T. bio pripadnik vojske ili policije Republike Srpske Krajine. Policija je navela da je obavila razgovore s Lj.M. i I.M. Međutim, nije bilo moguće obaviti razgovor s prvom podnositeljicom budući da je boravila u Engleskoj. Policija je navela da je J.T. najvjerojatnije pokopan na groblju u Kninu. Njegovi ostaci ekshumirani su i prebačeni u Zavod za sudsku medicinu i kriminalistiku u Zagrebu, gdje su se i dalje identificirali.

19. Dana 13. studenoga 2009. godine P.T., J.T.-ov brat, pružio je Crvenom Krstu Srbije informacije o fizičkim obilježjima J.T. prije smrti kako bi se bi njegovi posmrtni ostaci mogli identificirati. Istoga je dana P.T. zatražio da se izvrši potraga za posmrtnim ostacima J.T.

20. Dana 14. veljače 2010. godine članovi obitelji dali su uzorke krvi. Nakon što je provedena analiza DNK, Zavod za sudsku medicinu i kriminalistiku u Zagrebu izdao je izvješće od 16. travnja 2010. godine u kojem je navedeno da posmrtni ostaci pripadaju J.T.

21. Dana 24. svibnja 2010. godine obitelj J.T. pozvana je da izvrši konačnu identifikaciju posmrtnih ostataka. Dana 16. lipnja 2010. godine prva podnositeljica potvrdila je preliminarnu identifikaciju posmrtnih ostataka.

22. Dana 8. srpnja 2010. Odjel kriminalističke policije Policijske uprave šibensko-kninske predao je popis nestalih osoba Policijskoj postaji Knin, zajedno sa zahtjevom da se provede istraga o njihovom nestanku i da se obavi ispitivanje njihovih obitelji i susjeda. J.T. je bio naveden kao jedna od tih nestalih osoba.

23. Dana 19. srpnja 2010. godine posmrtni ostaci J.T. pokopani su na mjesnom groblju u Kninu, u skladu sa željama podnositeljica zahtjeva.

24. Dana 10. kolovoza 2010. godine Policijska postaja Knin izdala je službenu zabilješku u vezi s istragom o nestanku J.T. Nakon ispitivanja prve podnositeljice, policija je utvrdila da je J.T. umro 5. kolovoza 1995. godine te da je pokopan 19. srpnja 2010. godine na groblju u Markovcu. Dana 6. rujna 2010. godine Policijska postaja Knin obavijestila je Odjel kriminalističke policije Policijske uprave šibensko-kninske o tim nalazima.

25. Dana 7. srpnja 2014. Ministarstvo branitelja odgovorilo je na zahtjev Odjela za ratne zločine Ministarstva unutarnjih poslova, Službe ratnih zločina u vezi s predmetom J.T. Ministarstvo unutarnjih poslova obavijestilo je policiju o ekshumaciji i identifikaciji posmrtnih ostataka J.T.

CIKLOPEA

C. Parnični postupak

26. Dana 26. veljače 2007. godine podnositeljice zahtjeva podnijele su zahtjev za naknadu štete Državnom odvjetništvu u vezi sa smrću J.T. Zahtjev je odbijen.

27. Dana 14. lipnja 2007. godine podnositeljice zahtjeva podnijele su građansku tužbu protiv države Općinskom sudu u Kninu, tražeći naknadu štete zbog smrti J.T. na temelju Zakona o odgovornosti iz 2003. godine.

28. Dana 17. prosinca 2008. godine općinski sud je odbio tužbeni zahtjev uz obrazloženje da „nema dokaza da je smrt J.T. bila je posljedica terorističkih akata ili nasilja s ciljem teškog narušavanja javnog reda.“ Tu je presudu potvrdio Županijski sud u Šibeniku 1. ožujka 2010. godine Vrhovni suda Republike Hrvatske 21. veljače 2012. godine.

29. Dana 3. listopada 2012. godine Ustavni sud Republike Hrvatske odbio je naknadnu ustavnu tužbu podnositeljica zahtjeva.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO

30. Mjerodavne odredbe Zakona o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija („Narodne novine“ Republike Hrvatske br. 117/2003 od 23. srpnja 2003. – „Zakon o odgovornosti iz 2003. godine“), koji je stupio na snagu 31. srpnja 2003., propisuju kako slijedi:

Članak 1.

„(1) Ovim se Zakonom uređuje odgovornost za štetu počinjenu aktima terora i drugim aktima nasilja poduzetim s ciljem teškog narušavanja javnog reda zastrašivanjem i izazivanjem osjećaja nesigurnosti građana [...]

(2) U smislu ovoga Zakona terorističkim aktom smatra se osobito akt nasilja izvršen u pravilu iz političkih pobuda s ciljem izazivanja straha, užasa i osjećaja osobne nesigurnosti građana.”

Članak 2.

„Za štetu iz članka 1. ovoga Zakona odgovara Republika Hrvatska [...]”

Članak 3.

„Obveza naknade štete po ovom Zakonu postoji neovisno o tome je li štetnik utvrđen, kazneno progonjen ili oglašen krivim.”

Članak 7.

„Oštećenik ima pravo samo na naknadu one štete koja je posljedica smrti, tjelesne povrede ili oštećenja zdravlja.”

CIKLOPEA

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 2. KONVENCIJE

31. Podnositeljice zahtjeva prigovorile su da vlasti nisu poduzele primjerene i odgovarajuće korake kako bi istražile smrt J.T. i kako bi počinitelje privele pravdi. Podnositeljice zahtjeva također su tvrdile da je J.T. ubijen zbog svoje srpske etničke pripadnosti i da nacionalne vlasti nisu istražile taj čimbenik. Pozvale su se na članke 2., 13. i 14. Konvencije. Sud će, kao gospodar pravne karakterizacije činjenica predmeta, ispitati ovaj prigovor temeljem postupovnog aspekta članka 2. Konvencije koji u mjerodavnom dijelu glasi kako slijedi:

> „1. Pravo svakoga na život zaštićeno je zakonom. [...]"
>
> „2. Nije u suprotnosti s odredbama ovog članka lišenje života proizašlo iz upotrebe sile koja je bila nužno potrebna:
>
> a) pri obrani bilo koje osobe od protupravnog nasilja;
>
> b) pri zakonitom uhićenju ili pri sprječavanju bijega osobe zakonito lišene slobode;
>
> c) radi suzbijanja pobune ili ustanka u skladu sa zakonom."

A. Dopuštenost

1. Tvrdnje stranaka

32. Vlada je tvrdila da podnositeljice zahtjeva nisu iscrpile sva dostupna domaća pravna sredstva. Tvrdila je da su podnositeljice zahtjeva mogle podnijeti prigovor protiv pojedinih policijskih službenika ili zaposlenika Državnog odvjetništva koji su bili zaduženi za istragu o smrti J.T. Takav je prigovor mogao rezultirati pokretanjem stegovnog postupka. Što se tiče zaštite od nezakonitog ponašanja domaćih vlasti, Vlada je istaknula da je podnositeljica zahtjeva mogla tražiti odštetu od države. Vlada je tvrdila da je Sud utvrdio u predmetu *D.J. protiv Hrvatske* (br. 42418/10, 24. srpnja 2012.) da je takva kombinacija pravnih sredstava djelotvorna.

33. Vlada je nadalje tvrdila da podnositeljice zahtjeva nisu poštovale šestomjesečni rok. Tvrdila je da su se podnositeljice obratile državnim tijelima u vezi sa smrću J.T. samo dva puta: 2001. godine, kada su ekshumirana tijela na kninskom groblju (vidi prethodni stavak 9.); te u veljači 2007. godine u vezi s njihovim zahtjevom za naknadu štete (vidi prethodni stavak 25.). Međutim, ni prvom ni drugom prilikom nisu podnijele kaznenu prijavu ili zahtjev za identifikaciju tijela J.T. U svojoj žalbi protiv prvostupanjske presude od 24. prosinca 2008. godine, podnositeljice zahtjeva iznijele su stajalište da mjerodavna tijela nisu poduzela ništa da identificiraju počinitelje smrti J.T. One su stoga u to

CIKLOPEA

vrijeme već stvorile mišljenje da je istraga bila nedjelotvorna. Unatoč tome, one su podnijele svoj zahtjev Sudu tek 2013. godine.

34. Podnositeljice zahtjeva odgovorile su da nisu bile u položaju da poduzmu bilo koju radnju prije 2010. godine, kada je tijelo J.T. identificirano.

2. Ocjena Suda

(a) Iscrpljivanje domaćih pravnih sredstava

35. Sud se već osvrnuo na iste prigovore vezane uz iscrpljivanje domaćih pravnih sredstava (vidi predmet *Jelić protiv Hrvatske*, br. 57856/11, stavci 59.-67., 12. lipnja 2014.). Sud ne vidi razlog da u ovom predmetu odstupi od tog stajališta.

36. Slijedi da se Vladin prigovor mora odbiti.

(b) Poštivanje pravila o šest mjeseci

37. Sud primjećuje kako je svrha pravila o šest mjeseci promicanje pravne sigurnosti i osiguranje da se s predmetima u kojima se otvaraju pitanja na temelju Konvencije postupa u razumnom roku. Nadalje, namjera mu je i zaštititi tijela i ostale zainteresirane stranke da ne budu ostavljene u stanju neizvjesnosti tijekom duljeg vremenskog razdoblja (vidi predmete *Bayram i Yıldırım protiv Turske* (odl.), br. 38587/97, ECHR 2002-III, i *Bulut i Yavuz protiv Turske* (odl.), br. 73065/01, 28. svibnja 2002.).

38. Kada ne postoje dostupna pravna sredstva ili su ocijenjena kao neučinkovita, šestomjesečni rok u načelu počinje teći od datuma čina kojem se prigovara (vidi predmet *Hazar i drugi protiv Turske* (odl.), br. 62566/00, 10. siječnja 2002.). Međutim, u posebnim se okolnostima mogu primjenjivati posebna razmatranja, kada se neki podnositelj koristi ili se poziva na naizgled postojeće sredstvo i tek naknadno postane svjestan okolnosti koje sredstvo čine nedjelotvornim; u takvom je slučaju primjereno računati početak šestomjesečnog roka od datuma kad je podnositelj prvi put postao svjestan ili trebao postati svjestan tih okolnosti koje sredstvo čine nedjelotvornim (vidi predmet *Paul i Audrey Edwards protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (odl.), br. 46477/99, 7. lipnja 2001.).

39. U nizu predmeta vezanih uz dugotrajne istrage o smrti rođaka podnositelja zahtjeva Sud je razmatrao u kojem trenutku podnositelj može ili treba početi sumnjati u djelotvornost pravnog sredstva (vidi predmet *Şükran Aydın i drugi protiv Turske* (odl.), br. 46231/99, 26. svibnja 2005.; naprijed citirane predmete *Bulut i Yavuz*; *Bayram i Yıldırım*; predmete *Kıniş protiv Turske* (odl.), br. 13635/04, 28. lipnja 2005.; *Elsanova protiv Rusije* (odl.) br. 57952/00, 15. studenoga 2005.; *Frandeş protiv Rumunjske* (odl.), br. 35802/05, 17. svibnja 2011.; *Finozhenok protiv Rusije* (odl.), br. 3025/06, 31. svibnja 2011.; *Attalah protiv Francuske* (odl.), br. 51987/07, 30. kolovoza 2011.; *Deari i drugi protiv bivše jugoslavenske*

CIKLOPEA

republike Makedonije (odl.), br. 54415/09, 6. ožujka 2012.; *Gusar protiv Moldavije i Rumunjske* (odl.), br. 37204/02, 30. travnja 2013.; *Bogdanović protiv Hrvatske* (odl.), br. 722541/11, 18. ožujka 2014.; *Orić protiv Hrvatske*, br. 50203/12, 13. svibnja 2014.; *Gojević-Zrnić i Mančić protiv Hrvatske* (odl.), br. 5676/13, 17. ožujka 2015.; *Radičanin i drugi protiv Hrvatske* (odl.), br. 75504/12; i *Grubić protiv Hrvatske* (odl.), br. 56094/12, 9. lipnja 2015.).

40. Slijedom toga, u slučaju smrti očekuje se da srodnici oštećenika poduzmu korake kako bi pratili napredak istrage, ili nedostatak napretka te da svoje zahtjeve podnesu uz dužnu žurnost, nakon što su postali ili trebali postati svjesni nepostojanja bilo kakve djelotvorne istrage (vidi predmet *Varnava i drugi protiv Turske* [VV], br. 16064/90, 16065/90, 16066/90, 16068/90, 16069/90, 16070/90, 16071/90, 16072/90 i 16073/90, stavak 158., 18. rujna 2009.). Po istoj osnovi, kada se iziskuje brzina kako bi se riješila pitanja koja se pojavljuju u nekom predmetu, na podnositeljima zahtjeva je da osiguraju da se njihovi tužbeni zahtjevi predoče Sudu uz određenu brzinu koja je potrebna kako bi se osiguralo da oni mogu biti riješeni ispravno i pravično (ibid. stavak 160.).

41. Sud se suzdržao od navođenja točno određenog razdoblja za utvrđivanje trenutka u kojem je istraga postala neučinkovita, a u svrhu procjenjivanja kada šestomjesečni rok treba početi teći; kako će Sud odrediti takvo razdoblje ovisi o okolnostima pojedinog predmeta i drugim čimbenicima kao što su pažnja i interes koje su pokazale podnositeljice, kao i primjerenost predmetne istrage. S tim u vezi, u naprijed citiranoj presudi *Varnava i drugi* Sud je utvrdio da kada se pomanjkanje napretka u istrazi ili nedjelotvornost istrage može lako primijetiti, nužnost žurnog postupanja može od podnositelja zahtijevati da takav predmet podnese Sudu u roku od nekoliko mjeseci ili najviše, ovisno o okolnostima, svega nekoliko godina nakon predmetnog događaja. To se posebice odnosi na slučajeve nezakonite smrti u kojima je obično poznat trenutak kad se saznalo da je smrt nastupila, a neke su osnovne činjenice javno poznate; stoga će pomanjkanje napredovanja u istrazi ili nedjelotvornost istrage obično biti lakše primijećeni (vidi naprijed citirani predmet *Varnava i drugi*, stavak 162.).

42. U ovome predmetu Sud primjećuje da je istraga započela u veljači 2007. godine (vidi prethodni stavak 14.). Posmrtni ostaci koji pripadaju J.T. identificirani su u travnju 2010. godine i podnositeljice zahtjeva su o tome obaviještene u svibnju 2010. godine. Podnositeljice su podnijele svoj zahtjev Sudu 18. kolovoza 2013. godine, devetnaest godina nakon smrti J.T. Istraga je formalno bila u tijeku u trenutku kada je zahtjev bio podnesen (usporedi s predmetom *Utsmiyeva* i drugi protiv Rusije (odl.), br. 31179/11, stavak 34., 26. kolovoza 2014., i *Kukavica protiv Hrvatske* (odl.), br. 79768/12, stavak 27., 2. lipnja 2015.).

43. Sud nadalje primjećuje da između veljače 2007. godine i svibnja 2010. godine nije bilo značajnih razdoblja neaktivnosti u istrazi (vidi

CIKLOPEA

prethodne stavke 14.-21.). Međutim, od svibnja 2010. godine došlo je do zastoja u istrazi (vidi prethodne stavke 22.-25.).

44. Postavlja se stoga pitanje jesu li podnositeljice zahtjeva trebale u razdoblju nakon svibnja 2010. godine i prije kolovoza 2013. godine (kada je ovaj zahtjev podnesen Sudu) zaključiti da su zbog nedjelotvornosti istrage trebale podnijeti svoj zahtjev Sudu prije potonjeg datuma. Sud primjećuje da ovaj period neaktivnosti u istrazi iznosi oko tri godine i tri mjeseca.

45. Sud primjećuje da su podnositeljice podnijele svoj zahtjev Sudu prilikom dovršenja parničnog postupka u kojem su tražile naknadu štete u vezi sa smrću njihovog supruga odnosno oca, J.T. Međutim, Sud primjećuje da u okolnostima ovoga predmeta taj postupak nije relevantan za postupovnu obvezu države na temelju članka 2. Konvencije te stoga ne utječe na računanje šestomjesečnog roka (usporedi s predmetom *Narin protiv Turske*, br. 18907/02, stavak 48., 15. prosinca 2009.; te naprijed citiranim predmetima *Orić*, stavak 33.; *Gojević-Zrnić i Mančić*, stavak 26.; i *Grubić*, stavak 21.).

46. Što se tiče ovoga predmeta, Sud primjećuje da se odnosi na istragu o ubojstvu J.T. koje je klasificirano kao ratni zločin. Vlada je tvrdila da su hrvatske vlasti bile suočene s velikim brojem poginulih osoba (i civilnih i vojnih) i da nije bilo moguće odmah otvoriti istrage u odnosu na svakog pokojnika (vidi stavak 55. u daljnjem tekstu). Velik broj žrtava zasigurno je utjecao na napredak svake pojedine istrage. Doista, trebalo je petnaest godina da se posmrtni ostaci J.T. ekshumiraju i identificiraju.

47. Sud nadalje ponavlja da ako informacije koje navodno bacaju novo svjetlo na okolnosti smrti dospiju u javnu domenu, može nastati nova obaveza da se smrt istraži (vidi predmete *Hackett protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (odl.), br. 34698/04, 10. svibnja 2005.; *Brecknell protiv Ujedinjenog Kraljevstva* , br. 32457/04, stavci 66.-67., 27. studenoga 2007.; *Williams protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (odl.), br. 32567/06, 17. veljače 2009.; *Gasyak i drugi protiv Turske*, br. 27872/03, stavak 60., 13. listopada 2009.; i *Harrison i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (odl.), br. 44301/13, stavak 51., 25. ožujka 2014.). Ne može biti slučaj da svaka tvrdnja ili navod može potaknuti novu istražnu obvezu na temelju članka 2. Konvencije. Ipak, s obzirom na temeljnu važnost ove odredbe, državna tijela moraju biti osjetljiva na bilo kakve informacije ili materijale kojima se mogu ili narušiti zaključci ranije istrage ili omogućiti da se ranija neuvjerljiva istraga može nastaviti provoditi (vidi naprijed citirani predmet *Brecknell*, stavak 70.). Što se tiče ovoga predmeta, Sud primjećuje da je tijelo J.T. napokon identificirano u svibnju 2010. godine. To je svakako predstavljalo važan novi dokaz. Sud nadalje primjećuje da je u srpnju 2010. godine Odjel kriminalističke policije Policijske uprave šibensko-kninske predao popis nestalih osoba Policijskoj postaji Knin, zajedno sa zahtjevom da se provede istraga o njihovom nestanku i da se obavi ispitivanje njihovih

CIKLOPEA

obitelji i susjeda; J.T. je bio naveden kao jedna od tih nestalih osoba (vidi prethodni stavak 22.).

48. U takvim okolnostima u kojima su državna tijela bila zatrpana velikim brojem pojedinačnih istraga o smrti brojnih osoba koje su ubijene tijekom rata u Hrvatskoj, u kojima je napredak nekih od navedenih pojedinih istraga bio prilično spor, u kojima je nova činjenica – odnosno identifikacija žrtve – mogla nedvojbeno dovesti do otkrića daljnjih tragova, ne može se reći kako se čini da razdoblje od otprilike tri godine i tri mjeseca bez ikakvog očiglednog napretka u istrazi predstavlja prekomjerno kašnjenje glede podnošenja ovog zahtjeva Sudu.

49. Iz toga slijedi da su podnositeljice zahtjeva poštovale šestomjesečni rok.

(c) Zaključak o dopuštenosti

50. Sud nalazi da prigovor na temelju postupovnog aspekta članka 2. Konvencije nije očigledno neosnovan u smislu članka 35. stavka 3. točke (a) Konvencije. Nadalje primjećuje da nije nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

B. Osnovanost

1. Tvrdnje stranaka

51. Podnositeljice zahtjeva tvrdile su da su Vlada i vlasti koje su pronašle tijelo J.T. pokopale isto u masovnu grobnicu na kninskom groblju, a da pritom nisu pokušale razjasniti okolnosti njegove smrti. Obdukcija je obavljena tek četrnaest godina kasnije.

52. Podnositeljice zahtjeva nadalje su izjavile da čak i nakon završetka rata vlasti nisu poduzele nikakve radnje kako bi otkrile okolnosti smrti J.T.

53. Vlada je tvrdila da u ovome predmetu nije došlo do povrede postupovnog aspekta članka 2. Tvrdila je da su mjerodavne domaće vlasti poduzele sve razumne mjere koje su im bile dostupne s obzirom na okolnosti predmeta.

54. Nakon operacije Oluja hrvatske vlasti bile su suočene s visokim brojem poginulih osoba, i civilnih i vojnih. Nije bilo moguće odmah otvoriti istragu u odnosu na sve pokojnike i utvrditi koji je od njih umro tijekom borbenih operacija (kao izravna i/ili kolateralna žrtva), a koji je od njih umro zbog posljedice kaznenih djela. Vlada je također izjavila da nije bilo moguće istovremeno obavljati obdukcije na svim tijelima kako bi se utvrdio uzrok svake smrti. Istaknula je da čak i danas, unatoč naprednijim tehničkim i financijskim sredstvima koja su dostupna, simultana ekshumacija, identifikacija, obdukcija i ponovni ukop tako velikog broja žrtava još uvijek nisu mogući.

CIKLOPEA

55. Smrt J.T. nastupila je u okolnostima čija je složenost značajno odgodila otvaranje istražnog postupka. Nekoliko je okolnosti omelo promptnost i ekspeditivnost vlasti i postavilo prepreke napretku istrage. Prvo, većina svjedoka ili nije imala saznanja o tome što se dogodilo onima koji su ubijeni ili nije htjela svjedočiti. Drugo, lokalne policijske postaje u potpunosti su počele s radom tek početkom 1996. godine. U toj je fazi primarna zadaća policije bila održavanje sigurnosti tog područja te zaštita ljudi i imovine. Treće, nedostajalo je kvalificiranog osoblja, opreme i vozila koji bi pokrili područje i odgovorili na veliki broj kaznenih djela počinjenih nakon operacije Oluja. Četvrto, prisutnost oružja, mina i drugih eksplozivnih naprava na terenu dodatno je sprječavala brzu istragu.

56. S obzirom na identifikaciju posmrtnih ostataka J.T., Vlada je izjavila da je preliminarna identifikacija bila gotovo nemoguća 1995. godine. Na tijelu nisu pronađeni nikakvi dokumenti koji su se mogli iskoristiti da ga se identificira. Identifikacija i analiza DNK nisu se mogle provesti bez usporedivog uzorka DNK od bliskog srodnika. Podnositeljice zahtjeva dale su uzorke DNK tek 14. veljače 2010. godine.

57. Nadalje, Vlada je izjavila da prije nego što se prva podnositeljica obratila policijskim službenicima 2001. godine hrvatske vlasti nisu imale nikakvih saznanja o smrti J.T. Štoviše, kada se prva podnositeljica obratila policijskim službenicima, nije opisala smrt J.T. kao posljedicu kaznenog djela, već kao žrtvu rata.

58. Vlada je istaknula da su istražna tijela ekshumirala tijelo J.T. i obavila obdukciju na posmrtnim ostacima. Nadalje, mjerodavne su vlasti odmah počele prikupljati podatke i istraživati okolnosti njegove smrti. Također su obavile razgovore s osobama koje su mogle imati korisne informacije o okolnostima njegove smrti.

2. *Ocjena Suda*

(a) Opća načela

59. Sud je već presudio da obveza zaštite prava na život iz članka 2. Konvencije, razmatrana u vezi s općom obvezom države na temelju članka 1. Konvencije da „svakoj osobi pod [svojom] jurisdikcijom osigura prava i slobode određene u Konvenciji“ zahtjeva postojanje nekog oblika učinkovite službene istrage u slučajevima ubojstva pojedinaca uslijed uporabe sile, bilo od strane državnih službenika ili privatnih osoba (vidi, na primjer, predmet *Branko Tomašić i drugi protiv Hrvatske*, br. 46598/06, stavak 62., 15. siječnja 2009.).

60. Istraga mora biti učinkovita u smislu da može dovesti do identifikacije i kažnjavanja odgovornih osoba (vidi predmet *Oğur protiv Turske* [VV], br. 21594/93, stavak 88., ECHR 1999-III). Vlasti posebice moraju poduzeti razumno dostupne mjere kako bi osigurali dokaze vezane uz događaj, uključujući, *inter alia*, svjedočanstva očevidaca, forenzičke

CIKLOPEA

dokaze i, kad je to prikladno, obdukciju koja omogućuje potpunu i točnu evidenciju ozljeda i objektivnu analizu kliničkih nalaza, uključujući uzrok smrti (za primjer u vezi s obdukcijama vidi predmet *Salman protiv Turske* [VV], br. 21986/93, stavak 106., ECHR 2000-VII; za primjer u vezi sa svjedocima vidi predmet *Tanrıkulu protiv Turske* [VV], br. 23763/94, ECHR 1999-IV, stavak 109.; i za primjer u vezi s forenzičkim dokazima vidi predmet *Gül protiv Turske*, br. 22676/93, stavak 89., 14. prosinca 2000.). Svaki nedostatak istrage koji umanjuje mogućnost utvrđivanja uzroka smrti ili odgovorne osobe riskira neispunjavanje tog standarda.

61. Mora postojati stupanj javne kontrole istrage ili njezinih rezultata koji je dostatan da osigura odgovornost kako u teoriji, tako i u praksi. Stupanj tog nadzora može se razlikovati se od predmeta do predmeta. Međutim, u svim predmetima najbliži rođak žrtve mora biti uključen u postupak u onoj mjeri u kojoj je to potrebno da bi se zaštitili njegovi ili njezini legitimni interesi (vidi predmet *Shanaghan protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 37715/97, stavci 91.-92., 4. svibnja 2001.).

62. Čak i kad su se događaji odvili u dalekoj prošlosti, moguće je da dođe do novog razvoja događaja koji dovodi do nove obveze za provođenjem istrage, primjerice kad se pojave novootkriveni dokazi (naprijed citirani predmeti *Brecknell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, stavci 73.-75., *Hackett*; *Gasyak i drugi*). Opseg nove obveze za provođenjem istrage razlikuje se ovisno o prirodi navodnih novih dokaza ili informacija. Obveza može biti ograničena na provjeravanje pouzdanosti novih dokaza. Vlasti mogu legitimno uzeti u obzir izglede pokretanja novog kaznenog postupka u tako kasnoj fazi. Moguće je da se zbog proteka vremena razina hitnosti smanjila; neodgodivost poduzimanja potrebnih istražnih radnji u razdoblju nakon događaja vjerojatno više neće postojati (npr. naprijed citirani predmet *Brecknell*, stavci 79.-81.). Standard žurnosti u takvim povijesnim predmetima uvelike se razlikuje od standarda koji se primjenjuje za nedavne događaje u kojima je vrijeme često od presudne važnosti za očuvanje ključnih dokaza na mjestu zločina i za ispitivanje svjedoka dok su njihova sjećanja još uvijek svježa i detaljna (vidi predmet *Palić protiv Bosne i Hercegovine*, br. 4704/04, stavak 70., 15. veljače 2011. u vezi sa složenim situacijama nakon sukoba; *Emin i drugi protiv Cipra* (odl.), br. 59623/08 *et al*.,) 3. travnja 2012.; i *Gürtekin i drugi protiv Cipra* (odl.), br. 60441/13 *et al*., stavak 21., 11. ožujka 2014.; i *Nikolić protiv Hrvatske*, br. 5096/12, stavak 42., 29. siječnja 2015.).

(b) Primjena tih načela na ovaj predmet

63. Što se tiče ovoga predmeta, Sud primjećuje da su mjerodavne vlasti saznale za smrt J.T. tek u travnju 2001. godine, kada je prva podnositeljica obavijestila kninsku policiju o tome. Međutim, tek 2007. godine – kada su podnositeljice zahtjeva Državnom odvjetništvu uputile svoj zahtjev za naknadu štete protiv države – vlasti su saznale da su podnositeljice zahtjeva

CIKLOPEA

smatrale da bi njegova smrt mogla biti posljedica kaznenog djela. Policija je otvorila istragu, ali s obzirom da je prošlo gotovo dvanaest godina, mogućnost utvrđivanja istine znatno je smanjena. Nadalje, čini se da je J.T. ubijen u kolovozu 1995. godine tijekom granatiranja Knina od strane Hrvatske vojske, te da se većina osoba koje su ostale u Kninu skrivala u skloništima poput podruma zgrada, što su učinile i podnositeljice zahtjeva. Prema izjavi susjede podnositeljica zahtjeva, I. M., J.T. je samo povremeno dolazio u sklonište u podrumu njihove zgrade. S obzirom na navedene okolnosti, čini se da nije bilo direktnih očevidaca ubojstva J.T.

64. U ovom trenutku Sud ponavlja da je opseg gore navedene obveze provođenja učinkovite istrage kvalificirao kao obvezu u pogledu sredstava, a ne rezultat (vidi, na primjer, naprijed citirani predmet *Shanaghan*, stavak 90. i presude naveden u njemu). Sud primjećuje da je policija uzela izjavu od prve podnositeljice (vidi prethodne stavke 10. i 24.) i od drugih svjedoka (vidi prethodne stavke 15.-17.). Nitko od njih nije imao relevantnih saznanja o okolnostima u kojima je J.T. ustrijeljen u vrat. Nisu otkriveni nikakvi drugi tragovi.

65. Sud nadalje primjećuje da je nakon identifikacije posmrtnih ostataka J.T. 2010. godine Odjel kriminalističke policije Policijske uprave šibensko-kninske zatražio od Policijske postaje Knin da provede istragu o nestanku velikog broja osoba, uključujući i J.T., te da se obavi ispitivanje njihovih obitelji i susjeda. Međutim, s obzirom da su mogući svjedoci ubojstva J.T. već ispitani i ti razgovori nisu dali nikakve rezultate, Sud prihvaća da se identifikacija posmrtnih ostataka J.T. ne čini čimbenikom koji bi potaknuo ispitane svjedoke da otkriju bilo kakav novi relevantni dokaz.

66. Što se tiče primjerenosti mjera koje su poduzele hrvatske vlasti u vezi sa smrću J.T., Sud nisu uvjerili navodi podnositeljica zahtjeva da je došlo do značajnih previda ili propusta. Činjenice predmeta pokazuju da su ključni svjedoci do kojih se moglo doći ispitani i da su dostupni dokazi prikupljeni i pregledani. Sud primjećuje da je policija slijedila svaki pravac istrage (usporedi s predmetom *Charalambous i drugi protiv Turske* (odl.), br. 46744/07, stavak 65., 3. travnja 2012.). Podnositeljice zahtjeva nisu ukazale ni na kakve druge konkretne smjerove istrage koje je policija mogla slijediti. Činjenica da se u istrazi nisu uspjeli identificirati počinitelji smrti J.T. ne znači nužno da je istraga bila neučinkovita. U ovim okolnostima Sud ne može staviti na teret vlastima bilo kakvu skrivljenu nepažnju, jasnu lošu namjeru ili nedostatak volje (usporedi s naprijed citiranim predmetom *Gürtekin*, stavak 27.).

67. Zaključno, Sud nalazi da su domaća tijela ispunila svoju postupovnu obvezu na temelju članka 2. Konvencije. Iz toga slijedi da nije došlo do povrede te odredbe.

CIKLOPEA

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. STAVKA 1. KONVENCIJE

68. Podnositeljice zahtjeva nadalje prigovaraju, pozivajući se na članak 13. Konvencije, da se parnični postupak nije mogao smatrati učinkovitim pravnim sredstvom u njihovom nastojanju da dobiju odštetu od države. Sud, kao gospodar pravne karakterizacije činjenica u predmetu, smatra da se ovaj prigovor odnosi na pravo podnositeljica zahtjeva na pristup sudu, kako je ono zajamčeno na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije. Mjerodavni dio članka 6. stavka 1. Konvencije glasi kako slijedi:

> „Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi [...] svatko ima pravo da sud pravično [...] ispita njegov slučaj [...]"

A. Tvrdnje stranaka

69. Podnositeljice zahtjeva tvrdile su da je razlog za neučinkovitost parničnog postupka činjenica da je njihov zahtjev za naknadu štete odbijen s obrazloženjem da nisu dokazale da su njihovog srodnika ubili pripadnici Hrvatske vojske ili da njegova smrt nije bila „vezana uz rat".

70. Vlada je tvrdila da su podnositeljice zahtjeva bile u mogućnosti podnijeti svoju građansku tužbu na raznim stupnjevima pred redovnim građanskim sudom, koji bi odlučio o osnovanosti njihovog zahtjeva.

B. Ocjena Suda

71. Članak 6. stavak 1. svakome daje pravo da sudu podnese bilo kakvu tužbu vezanu uz svoja građanska prava i obveze. Ta odredba sadrži „pravo na sud", pri čemu pravo na pristup – to jest, pravo na pokretanje postupka pred sudom u građanskim predmetima, predstavlja jedan aspekt. „Pravo na sud" nije apsolutno. Po samoj svojoj naravi zahtijeva uređenje od strane države. Države ugovornice uživaju određeni stupanj diskrecije u tom pogledu, ali konačnu odluku o poštivanju zahtjeva iz Konvencije donosi Sud (vidi predmete *Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 21. siječnja 1975., stavak 34. *in fine* i stavci 35.-36., Serija A br. 18, i *Z i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], br. 29392/95, stavci 91.-93., ECHR 2001-V).

72. Nadalje, Sud ponavlja da je prvenstveno na nacionalnim tijelima, posebice sudovima, da tumače domaće pravo. Uloga Suda ograničena je na provjeru sukladnosti učinaka takvog tumačenja s Konvencijom. Nadalje, Sud u svakom predmetu svoju ocjenu mora donijeti u svjetlu posebnih značajki postupka u pitanju te u odnosu na cilj i svrhu članka 6. stavka 1. (vidi, *mutatis mutandis*, predmet *Miragall Escolano i ostali protiv Španjolske*, br. 38366/97, 38688/97, 40777/98, 40843/98, 41015/98,

CIKLOPEA

41400/98, 41446/98, 41484/98, 41487/98 i 41509/98, stavak 36., ECHR 2000 I).

73. Hrvatski je zakon nesumnjivo podnositeljicama zahtjeva pružio mogućnost pokretanja sudskog postupka. One su tu mogućnost iskoristile podnošenjem tužbe protiv države Općinskom sudu u Kninu (vidi prethodni stavak 26.) kojom su tražile naknadu štete koje su navodno pretrpjele zbog smrti J.T. Nakon što je prvostupanjski sud odbio njihov tužbeni zahtjev, podnijele su žalbu Županijskom sudu u Šibeniku te naknadno Vrhovnom sudu Republike Hrvatske.

74. Nacionalni sudovi ispitali su osnovanost zahtjeva podnositeljica i utvrdili da su okolnosti smrti njihovog srodnika ostale nepoznate. Zaključili su da podnositeljice zahtjeva nisu uspjele dokazati da je smrt J.T. „posljedica terorističkih akata ili nasilja s ciljem teškog narušavanja javnog reda“, kako se to zahtijeva na temelju Zakona o odgovornosti iz 2003. godine (vidi prethodni stavak 30.) Na tim je osnovama tužbeni zahtjev podnositeljica zahtjeva bio odbijen.

75. Čini se da su podnositeljice u biti nezadovoljne ishodom predmeta i teretom dokaza koji je stavljen na njih.

76. Međutim, temeljem članka 19. Konvencije dužnost je Suda osigurati poštivanje obveza koje su preuzele ugovorne strane Konvencije. Posebice, njegova zadaća nije da se bavi pogreškama u činjenicama ili pravu koja su navodno počinjena od strane nacionalnih sudova, osim ako su, i u mjeri u kojoj su, možda dovela do povrede prava i sloboda zaštićenih Konvencijom (vidi, *inter alia*, *Tamminen protiv Finske*, br. 40847/98, stavak 38., 15. lipnja 2004.).

77. Stoga se Sud u načelu neće umiješati ako je postupak u cjelini bio pošten kako to traži članak 6. stavak 1, osim ako odluke koje su donijeli domaći sudovi izgledaju proizvoljne ili očigledno nerazumne (vidi predmete *Khamidov protiv Rusije*, br. 72118/01, stavak 170., 15. studenoga 2007., i *Anđelković protiv Srbije*, br. 1401/08, stavak 24., 9. travnja 2013.).

78. Prema mišljenju Suda, uobičajena je značajka parničnog postupka da tužitelj mora dokazati svoj tužbeni zahtjev. Budući da su nacionalni sudovi utvrdili da podnositeljice zahtjeva nisu zadovoljile teret dokazivanja, njihovi zaključci, prilikom odbijanja zahtjeva podnositeljica, ne čine se proizvoljnima ili očigledno nerazumnima.

79. Slijedi da je ovaj prigovor očigledno neosnovan i da ga treba odbiti u skladu s člankom 35. stavcima 3.(a) i 4. Konvencije.

IZ TIH RAZLOGA SUD JEDNOGLASNO

1. *Utvrđuje* da su prigovori koji se odnose na članak 2. dopušteni, a ostatak zahtjeva nedopušten;

CIKLOPEA

2. *Presuđuje* da nije došlo do povrede članka 2. Konvencije.

Sastavljeno na engleskom jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 12. siječnja 2016. godine u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Stanley Naismith	Işil Karakaş
Tajnik	Predsjednica

Prijevod, lekturu i pravnu redakturu napravila prevoditeljska agencija „Ciklopea“ d.o.o. Zagreb. Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava nije odgovoran za točnost prijevoda i sadržaja.